

16. YÜZYILDA BİR BİLGİN AMİRAL: PİRİ REİS

"Gelibolu'da doğan çocuklar, timsah örneği su içinde büyürler. Beşikleri ecel tekneleridir. Sabah akşam gemi seslerinin ninnileriyle uyurlar."

Ibn-i Kemal

Millî benliğimize güç katan kütüphaneler dolusu birbirinden değerli seçme eserlere sahibiz. Şu an bize düşen önemli görevlerden biri, bilim tarihinde isimleri unutulmayan, çağını aşan insanların hayatlarını iyi tetkik edip, gözden ve gönülden uzak kalmış, unutulmaya yüz tutmuş, ancak değerinden hiçbir şey kaybetmemiş eserlerini bilimsel bir titizlikle inceleyip, öğrenmek ve doğruyu ortaya koymaktır.

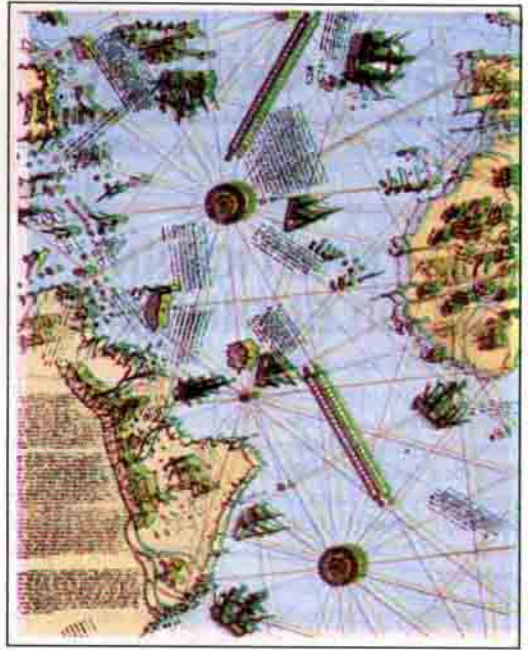
İki dünya haritası ve "Kitab-ı Bahriye" adlı eseriyle bilim tarihinde önemli bir yeri olan 16. yüzyıl bilgincilerinden Pirî Reis de yukarıda sözünü ettiğimiz insanlardan biridir.

KİMLİĞİ VE HAYATI

Asıl adı Muhiddin Pirî olan bu bilgin amiral, kesin tarihi bilinmemekle birlikte 1465-1470 yılları arasında Gelibolu'da doğdu. Babası Hacı Mehmet, amcası ise, çağının tanınan denizcilerinden ve Osmanlı donanmasının Akdeniz amirallerinden Kemal Reis'tir.

Hayatının çocukluk dönemini Marmara Denizi'nin şirin bir kasabası olan Gelibolu'da geçiren ve bu dönemde belli bir öğrenim göremeyen Muhiddin Pirî, on iki yaşından itibaren amcası Kemal Reis'in gemilerinde yer aldı. Büyük bir ihtimalle bu dönemde Kemal Reis tarafından Gelibolu'daki bilginciler yanında, okuma yazma öğretildi ve özel olarak gerekli bilgilerle yetiştirildi.

Özellikle Venedik ve İspanyol denizlerinin korku-

lu rüyası olan Kemal Reis'in, ölümüne dek yanında kaldı. Kitab-ı Bahriye'sinin gezdikleri, gördükleri ve konakladıkları yerleri anlatan bölümlerinde açıkça görüldüğü gibi, tüm Ege ve Akdeniz'i karış karış dolaştı. 1494 yılında da II. Beyazıt'ın çağırısı üzerine amcası Kemal Reis'le birlikte devlet hizmetine girdi ve onunla birlikte tüm deniz savaşlarına gemi komutanı olarak katılıp, bu savaşlarda üstün başarılar elde etti. 1511 yılında Kemal Reis'in, geçirdiği bir deniz kazasında ölümü üzerine yalnız kalınca, memleketi olan Gelibolu'ya gelip, Akdeniz'i dolaşırken tutmuş olduğu notlarını değerlendirdi ve ilk eseri olan dünya haritasını çizdi. 1516-1517 yıllarında Osmanlı donanmasına komutan olarak katıldığı Mısır seferinden sonra da "Kitab-ı Bahriye" adlı eserini yazdı ve İbrahim Paşa vasıtasıyla zamanın padişahı Sultan Süleyman'a sundu. Bu iki önemli eserini bugün elimizde sadece bir parçası bulunan ve Kuzey Amerika haritası diye adlandırılan İkinci Dünya haritası izledi. Ancak bütün bu başarılarına rağmen Alman tarihçi Hammer'in, "II. Beyazıt zamanında dehşet veren bir nam kazanmıştır" dediği bu ünlü bilgin amiral, bir kısım kaynaklarda Portekizlilerden rüşvet alarak Hürmüz kuşatmasını kaldırdığı gerekçesiyle, diğer bir kısım kaynaklarda ise, gerek başarılarını ve gerekse servetini kıskananların, tamamen masum bir hareketini padişaha değişik bir biçimde aktarmaları sebebiyle, 1554 yılında 84 yaşında iken, Gelibolu'dan çok uzaklarda ve gerisinde "Kitab-ı Bahriye" ile iki dünya haritasını bırakarak, dünyadan göçüp gitti.

ESERLERİ

Denizcilik biliminde zamanının en ileri gitmiş bilgincilerinden olan Pirî Reis'in, bugün bütün dünyada,

(Devamı 29. sayfada)

lı olan şikayetlerinin giderilmesi çok önemli bir konudur. Türk Standartları Enstitüsü, tüketicinin haklarının korunması amacıyla kurulmuş, bir Tüketicinin Korunması birimine sahiptir. Önemli bir husus da tüketicinin haklarını koruyan üreticinin de korunması ve desteklenmesi Enstitü'nün genel politikasıdır. Yalnız Ankara'da değil diğer illerde de TSE temsilcilikleri bünyesinde faaliyet gösteren bu birim, ülkemizde şiddetle ihtiyaç duyulan büyük bir hizmeti yerine getirmektedir.

Satın aldığı mamül özellikle de TSE belgeli mamül bozuk, arızalı çıktığı takdirde tüketicinin bir dilekçe ile Enstitü'ye müracaat eder. Ürünün markası, şikâyet sebebi dilekçede belirtilmekte, garanti belgesi ve faturanın bir kopyası da eklenerek elden veya postayla Enstitü'ye iletilmektedir.

TSE ve firmalar arası yapılan belge sözleşmesine göre firma imalat hatası bulunan ürününü tazmin etmek zorundadır. Bu hüküm doğrultusunda arızalı veya bozuk madde veya mamül için firmaya bir yazı ile durum bildirilir. Firma, hatalı ürünü tamir eder. Bu

mümkün olmaz ise bir yenisi ile değiştirir veya bedelini iade eder.

Tüketicinin korunması bir devlet politikasıdır. Ancak tüketicinin öncelikle kendi kendisini koruyabilmelidir. Aktif durumda olmalıdır. Kalite konusunda olduğu kadar fiyat konusunda da bilinçli olmalıdır. Tüketicinin fiyat konusunda örgütlenmesi, birlik içinde hareket etmesi gerekir. TSE tüketiciyi fiyat konusunda da cevapsız bırakmamaktadır. Ayrıca tüketicinin satın aldığı malın alırken standardı var mı diye mutlaka sormalıdır.

Sayın İsmailoğlu'nun bu açıklamalarından sonra bir öneri ve soru ile sözlerimi noktalamak istiyorum. Önemli bir gıdamız olan ekmeğin için de TSE'nin standardı vardır ve bugün TSE markalı ekmeğin üreticileri firmalar mevcuttur. Ekmeğin üretimini bilimsel esaslara uygun olarak hazırlayan her ekmeğin üreticisi ve diğer üretim kollarındaki üreticiler TSE markasını alabilir. Çekinmesi için neden yoktur. O halde üretimde bulunan her üretici ürettiğine güveniyor ki, malını piyasaya sürüyor. Peki niçin TSE'ye başvurup, TSE markasını almıyor. Buradaki güvensizlik niye?

PIRİ REİS

(27. sayfanın devamı)

özellikle Avrupa'da hayranlık uyandıran eserleri, kuşkusuz bugünün haritalarına oranla şaşılacak derecede az hata ve farklılıklar gösteren, birinci ve ikinci Dünya haritaları ile bir deniz kılavuzu mahiyetindeki "Kitab-ı Bahriye" adlı coğrafya eseridir.

BİRİNCİ DÜNYA HARİTASI

1513 tarihini ve bizzat Pirî Reis'in imzasını taşıyan, 90/60 cm büyüklüğündeki parşömen üzerine çizilmiş bulunan bu harita, 1517 tarihinde Mısır fethi sırasında Sultan Selim'e sunulmuştur. Güney Batı Avrupa, Kuzey Batı Afrika, Güney Doğu ve Orta Amerika kıyılarını gösteren ve büyük çapta hazırlanmış Dünya haritasının bir parçası sanılan bu harita, 1929 yılında Topkapı Sarayı'nda bulunmuş olup, şu an Topkapı Sarayı Müzesi, Yeni Kütüphane, 1633 numarada kayıtlıdır. Pirî Reis, bu haritasını çizerken yirminin üzerinde haritadan faydalanmıştır ki, bunlardan biri de Columbus'un haritasıdır. Ancak, Columbus'un haritası kaybolduğundan, dünyada bugün elde bulunan tek

orijinal belge, Pirî Reis'in bu haritasıdır.

İKİNCİ DÜNYA HARİTASI

Pirî Reis'in birinci haritasına oranla daha özenle, daha az hata ile çizilmiş bulunan ve Pirî Reis imzasını taşıyan bu harita, 68/69 cm boyutlarında olup, 1528 yılında Gelibolu'da çizilmiştir. Bu da yine bir öncekinde olduğu gibi büyük çapta hazırlanmış Dünya haritasının bir parçası sanılmaktadır. Bu parçada Atlas Okyanusu'nun kuzeyi, Kuzey ve Orta Amerika'nın o sıralarda keşfedilmiş kıyıları yer almakta, haritanın kuzey kenarlarında ise, Grönland adaları göze çarpmaktadır.

KİTAB-I BAHRİYE

Pirî Reis'in denizcilere tüm Ege ve Akdeniz'i tanıtmak için yazdığı bu eser, tam olarak elimizde gelebilmiş kıymetli bir deniz kılavuzu mahiyetindedir. Eserde denizcilerin tutunabilecekleri limanlar, sakıncalı yerler, sığılıklar, kayalık yerler, adalar ve kıyıları, birbirine uzaklıkları belirtilerek, resim ve haritaları çizilmiş, gemicilik yönünden önemli bilgiler verilmiştir.

